

MPURUICHE JI NA NKWENYE NDI IGBO

Edith Ngozi Onukawa, PhD

Ngalaba Lingwustiks, Kominikeshon Stodis/Igbo

Mahadum Steeti Abia, Uturu

onukawangoz@gmail.com. 08038701999

Umị Edemede

Ndi Igbo nwere otutu akuku odinala ma nke putakarichara ihe n'omenala ha bu ji. E deela otutu edemede banyere ji n'omenala Igbo, ma edemede ndi a hiwekarichara isi n'emume iri ji ndi Igbo. Ka o sila di, edemede a na-akowaputa ihe ndi mere ka ji buru mkpuru akuku putakarichara ihe ma burukwa nke ndi Igbo kacha akwanyere ugwu n'omenala ha. Nchocha a gbasoro usoro nkowa ma site n'akwukwo di n'oba akwukwo nweta ngwa oru e ji mee nchocha a. Nchoputa sitere na nchocha a gosiri na ndi Igbo nwere nkwenye na ji nwere agbara nke ya, tinyekwara otutu ihe ndi ozo ndi mere ya opuru iche n'akuku ndi ozo. Na mmechi, nchocha a kwenyere n'ezie na ji bu isi mkpuru akuku ndi ozo e nwere n'omenala Igbo. Nchocha a tunyere aro ka ndi okenye kuziere umuka ihe banyere mpuruche ji nwere, mere e ji a kwanyere ya ugwu.

Okwu Mmalite

Ndi Igbo nwere oru aka di iche iche e ji mara ha di ka o di n'omenala obodo ndi di iche iche n'uwa niile. Uzọ ndi Igbo si aracha pjom gunyere azumahia, akpam umu anumanu, oru ugbo, iku azu, igbu nkwa, ite ngwo/nkwa, ikwe akwa, ikpu ite, ikpa ekete, ipi osisi, na ihe ndi ozo. Ndi Igbo nwere mkpuru akuku di iche iche a na-akunye n'ala. Ha gunyere ji, ede, akpu, una, oka, elili, ose, akwukwo nri di iche iche bu ihe oriri ndi ha ji enyere ndu aka. Nke putakarichara ihe n'ime akuku ndi a bu ji. Ya mere o ji di mkpa ka e nyochaa ihe mere ji ji pu iche n'akuku ndi ozo.

Ndi Igbo kwenyere na o nwere chi na-abu maka ime nke oma nke akuku ndi a ha na-akunye n'ala tumadi ji. Ha na-akpo chi a Ahiajioku, Ifejioku, Ajoku maobu Njoku. Nchocha a anaghi ekwu maka emume iri ji ohuru. Ebumnuche nchocha a bu ileba anya n'ihe banyere akuku a bu ji n'onwe ya bu nke ndi Igbo si na o bu eze mkpuru akuku niile e nwere n'omenala Igbo.

Tupu ji aburu ndi Igbo ihe oriri, a na-enwe usoro e si aruputa ya. Achebe (1958) kwadoro na ji bu isi erimeri ndi Igbo nwere. Nke a mere e ji akpachapuru ihe niile banyere iru oru ji anya iji hu na ji a konyere n'ala ga-eru nne nke oma. A na-asucha ala ebe a ga-ako ji n'oge okochi, suo ya oku ma kpachasia ya nke oma. Mgbe mmiri mbu zoro, a malite iku mkpulu ji. Ufodu na-abu ha na-ako mkpulu ji, ha ana esonye ji otu oge ebe ufodu na-abu ha kochaa mkpulu ji niile n'otu ala, ha amalite iso ji. Ji a na-esonye nwere ike buru mkpuru ji, isi ji, odu ji ma o bu ogbe ji a wara awa. N'ebe ufodu di ka onye si choo, o na-abu e

gwuchaa ji na mgbala bu ebe a na-ako ji kwa afo, a na-ewere ntu si n'useekwu na ihe ndi ozo a zatara n'ezi na-awunye n'ime ala ebe ahụ a ga-akonye ji iji nyere ala aka ka o nwee nri akuku ga-enyere ji a ga-akonye aka iru nne.

Ntuleghari Agumamu

Ntuleghari amumamu ebe a ga-eleba anya n'ihe odee ndi ozo derela banyere ji. N'edemede ya banyere ji, Nzeako (1979) kowara na

Ji ka a na-akpo ihejioku. Ufodu na-akpo ya Ajoku, Ufiejioku maobu Hiajioku. Ji bu isi nri ndi Igbo malite n'oge ochie. O bu otu uzo ndi mmadu ji amata onye bu ogaranya..... N'ihia uko ego di n'oge ahụ, otu ndi mmadu siri egosi uba ha bu n'oba ji ole ha nwere, etu oba ji onye ahụ siri di ogologo na etu ji mmadu gwutere n'ugbo ya siri buo ibu. Ndi Igbo na-ako otutu ihe n'ubi ha, ma ji bu isi ihe ndi nwoke na-ako n'ugbo ha, ndi nwaanyi na-ako ede (p.136)

Nzeako (1979) kwadoro na ji di mkpa nke ukwu na ndu ndi Igbo mere ha ji enye ya ugwu na nsopuru. O gara n'ihu ikowa ihe banyere iri ji ohuru di ka obodo obula si eme nke ha. Ufodu na-eri ji ohuru n'oge udummiri. O bu eze Ihiejioku ga-ekwu ubochi o ga-abu. A na-eme nke a iji kelee chi mere ka ji ruo nne. Ugwu ndi ozo a na-akwanyere ji gunyere: a naghi anyu nsi n'ubi ji, o bu umu nwoke na-egwuputa ji ha koru n'ubi ha ma were otu ji na otu okuko wegara eze ji maka na o naghia aru oru ozo. Nzeako (1979) chikotara na ubochi emume a, a na-esi nri ji di iche iche, gbuo okuko kpo ikwu na ibe, ndi ogo na ndi enyi ka ha biara ha oriri. Ndi mmonwu di iche iche na-aputa ubochi ahụ. O na-abukari n'ubochi nkwo. Ndi no n'uzo ije na-alotakwa obodo ha di iche iche. Nzeako (1979) na-akwado ka emume oriri Ihiejioku digide ka o ghara inwu anwu na-agbanyeghi ma mmadu o na-aga uka ma o na-ekpere arusi.

N'edemede nke ya, Echeruo (1979) na nkuzi Ahiajioku mbu e nyere nke o kporo "A Matter of Identity" nke o no na ya na-egosiputa mmechaputa njirimara ndi. O kowakwara ka emume iri ji ohuru si wee malite. O ruturu aka n'otu n'ime akuko a nke kwuru na ji looro otu nwaanyi Afikpo uwa nwa mbu ya. E ji nwa ahụ churo arusi bu Ibini Ukaabi aja. O kowara na nwaanyi a bu uzo were ohu chuo aja a nke mere ndi obodo ji nweta ji abana, ma mgbe nwaanyi a jizi nwa mbu ya chuo aja a, e nweta amadi ji bu nke chi ji gozie umu mmadu amu na-agwo iba. O rutukwara aka n'akuko banyere mkpuru akuku ubi ndi ozo di ka oka ajata. O mekwara ka anyi ghota na nchoputa iron na mpaghara West Africa n'afu 500 A.D nyere aka imeputa ogu na mma bu nke e ji akoputa akuku ndi ozo di ka udi ji di iche iche, mmanu nkwi, unere, oka, ji, akpu na ede n'uju. Ede bu akuku e ji mara umu nwaanyi ebe ji bu maka umu nwoke. Echeruo (1979) mere ka anyi ghota na a bia n'ihe banyere emume iri ji ohuru na o bughia naani Igbo na-eme ya. Obodo ndi ozo di na West Africa site na Cameroon rue Ivory Coast nwere ihe a kporo 'West African yam belt' nke putara na mpaghara West Africa na-eme emume ji.

N'aka nke ozo, Ubesie (1987) kwadoro na "nri mbu ndi Igbo nwere bu ji na ede. Ya mere e ji nye ji onodu nwoke no n'ala Igbo nyekwa ede onodu nwaanyi no n'ala Igbo"

(p.134). O gara n'ihu kwuo na ji bu isi n'emume obula gbasara umu nwoke. Emume gbasara umu nwoke gunyere ichi ozọ, ilu nwaanyi. Ji gafee, mmanya esowe ya. E ji Jiamata ka aku na uba nwoke nwere ha bu otu oba ji ya ha, tinyere ewu na aturu onye ahu nwejuru.

N'echiche nke ya, Ubesie (1987), kowara ihe banyere ji n'isiokwu bu "Oriri Ji Ohuru". O ruturu aka n'akuko banyere ka ji si malite. Chukwu nyezuru mmadu ihe niile di ya mkpa ma mee ka mmadu na-emetu urukpuru aka n'udi na mmadu na-ebibiru urukpuru rie, ma amu jide ya, O bu anyaukwu mmadu mere Chukwu ji welie urukpuru elu ka aka mmadu ghara iruzi ya. O bu site n'afa ka Obasi si gwa mmadu ka o gbuo ada ya na okpara ya. Mgbe oge gasiri, mmadu boghere ebe o liri okpara ya hu ji, ma boghee ebe o liri ada ya hu ede. Nkwenye a bu na ji na ede bubu mmadu. Nke a kpatara e ji akwanyere ji na ede ugwu di ka mmadu.

Ubesie (1987) ruturu aka n'ihe e bu n'uche na-eme emume a, ubochi oriri na njedebe oriri ji ohuru. O kowara na ndi Igbo na-eme emume di ichie ichie kwa afo iji kelee chi nyere ha ji. Ndi obodo Achi, Inyi na ndi ozọ so ha na-eri otite; Oka na Enugwu-Ukwu na-asị na ha na-aga ulo iga rie oriri onwa asato, Bende na Etiti na-asị na ha na-eri ikēji iji kelee Mfejoku maobu Njoku maka ime ka ji ha korọ ruo nne.

Osuji (2009) kowara na ji bu njirimara omenala na odinala Igbo ma burukwa isi mkpuru akuku nke ndi Igbo na-eri. Ofomata (2012:441) si na "N'ala Igbo, ji bu nnukwu ihe ma burukwa eze n'ihe oriri di oke mkpa ma baa nnukwu uru na ndu ndi Igbo". Ofomata (2012) kwadokwara na o bu nwoke na-arụ oru ji ebe nwaanyi na-arụ oru ede.

Nke ozọ bu na Osuji (2009) kwadoro na tupu onye oru ubi obula n'ala Igbo gbaa gburu gburu ga-emeriri otu emume odinala tupu ya erie ji ohuru. O ga-eme ka ji a ga-ako n'afọ ozọ ya nwee ike mee nke oma. Osuji gara n'ihu kwuo na ndi Mbaise ma onọ n'ulo ma obi n'ije na-eme emume iri ji ohuru ha mgbe onwa asato bu Ogostu gbara abali iri na ise kwa afo.

Ukazu (2013) lebara anya n'ihe banyere iri ji ohuru n'obodo ya bu Omuma nke di n'Oru East, Imo State. O kowara na akuko banyere iri ji ohuru bu emume zuru odinala Igbo niile onu ma o bu ndi Eze mmuo na-ahu maka ya n'ala Omuma bu emume a na-eme otu ubochi n'etiti obodo anọ mejuputara Omuma nke nwere otu ahia a na-akpo orie Omuma. Ndi uka Katolik na ndi CMS na-esonyekwa na ya bu emume n'otu ubochi ahụ. A na-ewekota ji ndi mara abuba na ngwa nri di ichie ichie e ji esi ya. Onyeisi oche ubochi ahụ ga-ekpe ekpere, gozie ji ahụ, onye obula esoro rie ya. Emume a na-ebute oganihu n'obodo ya na idi n'otu. O bu mgbe e mechara emume a ka onye obula ga-ebido riwe ji ohuru. Oge e ji eme emume a bu n'onwa itolu n'afọ bu Septemba ma o bu n'onwa iri n'afọ bu Oktoba di ka ndi o di n'aka ga-atuputa.

Na mmechi, Ukazu (2013) chikotara na emume iri ji ohuru n'obodo Omuma bu ihe bidoro mgbe gboo nke na-ejikota ndi Omuma onọ n'ulo, na onọ n'ije onu. Nke a bukwa emume agburu ndi ozọ ji mara ndi Omuma. Emume a na-eweta idi n'otu, mmekorita n'okwu ndorondoro ochichi na ibuga ji gaa mba ndi ozọ ree iji kwalite aku na uba ndi Omuma na ikwanyere Obasi bi n'elu ugwu.

Chukwu (2015) na ntunye nke ya lebara anya n'ihe banyere iri ji n'ala Igbo na ihe mmuta sitere na ya. Ndinisiokwu ya gunyere- gini bu ji, udi ji ndi Igbo, oru ji, iri ji ohuru, epum iri ji, iri ji ohuru taa, udi nri di ichie ichie na-esi na ji aputa n'ime mmemme a di ka utara ji, ahuru ahu ji, ji awii, uru a na-esite n'iri ji enweta, ibi ezigbo ndu mmadu, inweta

ugwu na nsopuru, oganihu na ndu mmadu, ikuzi omenala na amamihe, idebe iwu ala na inwe ezi mmekorita mmadu na ibe ya. Na nchikota, o kwadoro na iri ji ohuru bu omenala zuru Igbo niile onu ma ono n'ulo ma ono n'ije nke kwesiri ka e chekwaba ya ka o ghara inwu anwu.

Nchikota ihe e derela banyere isiokwu a gosiri na ji bu nri zuru Igbo niile onu nke a na-akwanyere ugwu ma na-enyekwa nsopuru. Ndi odee ndi a lebara anya n'akuko banyere mmalite ji na emume iri ji ohuru nke zuru ala Igbo niile onu. Ntunye ha dabara n'ebumnobi nchocha a ma ndiche ntunye nke ha na nke nchocha a bu na e wezuga emume iri ji ohuru bu nke nchocha a hutara di ka mpuriche ji nwere na nkwenye ndi Igbo.

Mpuriche Ji na Nkwenye Ndi Igbo

Ndi Igbo di ka mba ndi ozo n'uwa niile nwere ka ha si hu uwa. Nke a gunyere nkwenye ha na usoro obibi ndu ha. N'edemede ya, Echeruo (1979) si na chi nke ndi Igbo kwenyere na ya di iche na Chineke nke ndi otu Kraist kwenyere na ya. Chi na nkwenye ndi Igbo abughi nke bi n'elugwe nwere ndi mmuo ozi na-ejere ya ozi. Onukawa (2014) kwadokwara echiche a na chi nke ndi Igbo dabeere na nkwenye na nsirihuwa ha. Ihe niile banyere ndu ndi Igbo hiwere isi na nkwenye ha. Nke a mere ha ji kwenye na ji bu onatara chi ha mere ha ji huta ya di ka ihe puru iche kwesiri ugwu na nsopuru. Ka anyi kowaputasia ihe ndi ahụ mere ndi Igbo ji kwenye na ji puru iche n'ebe akuku ndi ozo di na ndu ha.

Ji Nwere Agbara

Ndi Igbo kwenyere na o nwere agbara na-ahu maka mkpuru akuku niile a na-akonye n'ala. Nke a bu isi mgbado ukwu emume iri ji ohuru a na-emere ji iji sopusu ma kwanyere agbara na-eme ka obere ji a konyere n'ala ruo nne ugwu. Agbara na-ahu maka akuku ka a na-akpo Ahiajoku (Echeruo 1979). Ufodu obodo n'ala Igbo na-akpo ya Ajoku, Ufiejioku, Ihejioku, na Hiajeoku (Nzeako, 1979).

Ji bu naani akuku odinala a na-emere mmemme puru iche zuru Igbo niile onu. O bu isi sekpu nti n'emume iri ji ohuru a na-eme kwa afọ n'ala Igbo. E nwere usoro, na oge e ji eme ya kwa afọ n'ala Igbo dum nke na-abukari malite n'onwa asato bu Ogostu ruo n'onwa iri bu Oktoba. Emume a na-ewu ewu n'ala Igbo di ka oge mmemme ekeresimesi. A na-akpo ya iri ji ohuru bu mgbe e ji ekele chi nwe ji maka ime ka ji ruo nne nke oma.

Ji Bu Ihe Omimi

Ji bu mkpuru akuku putakarichara ihe na mmekorita na ndu odinala ndi Igbo. Adibe (2008) kowara na ji bu ihe na-egosi ndu, akunaaba na ihe nruputa nke Ihejioku na Ala. Nke a mere onye obula zuru ji n'ohi maobu mebie ji a korọ emeela aru n'ala Igbo. Mgbe a na-achụ aja ufodu, ji bu otu n'ime ngwa a na-eji achu aja. Onukawa (2017), kwadokwara na ji nwere ike di omimi na ndu ndi Igbo. O kwuru na a na-ahuta ji di ka ihe di ndu n'ih na o na-agbaputa mmiri na-acha ocha ma o buru na e ji mma wabie ya. N'akuku Onicha Uboma di na Steeti Imo, o buru na mmadu aru nro ebe e nyere ya ji wabere awabe, o na-egosi na onwu na-esi. Nke a gbadoro ukwu na nkwenye ndi Igbo na ji bu mmadu ma o bu ihe di ndu.

Ji Dị n'Ilu

Ilu bụ okwu amamihe ndị Igbo ji achọ asụsụ ha mma mgbe ha na-ekwu ma ọ bụ na-ede ihe. Ezi nwafo Igbo ọbụla kwesiri ịma ka e si etinye ilu n'okwu n'uzo ọ ga-adaba nke oma ma marakwa ihe ilu ọ turu putara. Nke a mere e ji asi na onye a tuoru ilu ma kowara ya, a mara na ego e ji luo nne ya furu efu. Omumaatu ilu ji batara na ha gunyere:

- i. A gbara aka na-azo ala, onye ji ji ana akonye.
- ii. Ume onye ji too okorobia ka o ji alu ji.
- iii. Agbara nyere nwata ji mgbala, ga-enye ya mbazu o ji egwu ya.
- iv. Nwata guzoro oto gwujie ji, ya etukwuru ala gwuputa odu ya.

Akuko Mmalite Ji

N'odinala Igbo, ji nwere akuko odinala etu o si malite. N'edemede ya, Echeruo (1979), kwuru na;

Ji sitere n'ilo uwa nke diokpara otu nwanyi Afikpo onye jiri nwa ya chuo aja di ka Ibini Ukpabi gwara ya mee. Nwaanyi a bu uzo jiri ohu chuo aja ma obodo nwetara ji abana; ma mgbe o mechara were nwa nke ya chuo aja, ji amadi bu ji nwoke, puputara (p.9).

Nke a bu otu n'ime akuko a koru banyere etu ji si bia n'ala Igbo di ka mba ndi ozo si nwekwaa akuko banyere etu mkpuru akuko di iche iche si bia na ndu ha.

N'aka nke ozo, Ubesie (1978) nwekwara akuko nke ya banyere etu ji si bia na ndu ndi Igbo site n'aka chukwu. O si:

Ndi Igbo na-ako akuko na mgbe Chukwu kere uwa na mbu na Chukwu nyezuru mmadu ihe dum na-adi ya mkpa. N'oge ahụ, elu igwe na ala di nso, nke bu na mmadu na-emetu elu igwe aka. Aguu guo mmadu, o were mma bebiri urukpuru sie, rijuo afo. A si na o bu mgbe mmadu mewere anya ukwu ka Obasi di n'elu ji mee ka urukpuru rja elu nke ukwu, nke bu na aka mmadu anakwaghi eru ya. Aguu choro iwere umu mmadu n'elu uwa nke bu na e jere n'afa juta ase ihe a ga-eme wee huwakwa nri. Obasi wee si mmadu ya gbuo ada ya lie n'ala, ka o gbukwuo okpara ya lie n'ala. Mmadu wee ruwe isi mee ihe Obasi gwara ya. Ka o noro ntakiri, o hu ome puru n'ebe o liri ada ya, na ebe o liri okpara ya. O wee ruo mgbe owuwe ihe ubi, o jee boghee ebe o liri okpara ya hu ji, jee boghee ebe o liri ada ya, hu ede (p.134).

Akuko a so n'ihe mere otutu obodo di n'ala Igbo ji kwenye na ji bubu mmadu. Ya mere ha ji enye ji ugwu na nsopuru.

Ji Bụ Nwoke

Ndị Igbo kwenyere na ji bụ nwoke site n'akụkọ a kọrọ banyere ka ji si bịa na ndụ ndị Igbo dị ka Echeruo (1979) na Ubesie (1979) mere ka anyị mata. O bụ ebe e liri ohu na nwaafọ Afikpo ka ji pulitere ma ede pulitere ebe e liri ada mmadụ. Nke a bụ isi nkwenye na ji bụ nwoke. Ozo aburu na nwoke naanị na-akọ ji, o naghị akọ ede. Oru ji bụ oru siri ike a na-akpachapuru anya mgbe a na-arụ ya iji mee ka o ruo nne nke oma. Ya mere, o bụ nwoke puru itabeli ihe di n'iru oru ji. Nke a kpatara e ji echi nwoke obula nwere ji karichaa n'obodo echichi ma nye ya aha otutu di ka; Diji, Osuji, Ogbuji na aha ndi ozo.

Nchikọta

O doro anya na n'ala Igbo e nwere otutu mkpuru akuku di ka o di na mba uwa dum. Ma a bịa na ndụ ndị Igbo, ji bụ akụkọ putakarichara ihe. Ya mere na nchọcha a, anyị lebara anya na mpuruiche ji na nkwenye ndị Igbo. Anyị chọputara na otutu ndi odee edeela ihe banyere mmemme a na-emere ji ohuru nke ha kporo oriri Ihejioku, oriri ji ohuru, Ahiajoku, emume iri ji ohuru na iri ji ohuru na ala Igbo na mba ndi abughi ala Igbo bu ebe ndi Igbo bigasi. A na-eme nke a iji kwanyere ji ugwu di ka isi nri ndi Igbo.

E wezuga mmemme a na-eme iji rie ji ohuru, anyi choptara n'ezie na ji bu mkpuru akuku puru iche kari akuku ndi ozo na ndu ndi Igbo n'udi na o bu ji nwere agbara na-achi ya bu Ahiajoku, Ajoku, Njoku, Ihejioku, Ufiejioku maobu Hiajeoku di ka ndi si akpo nke ha. Ji bu akuku odinala Igbo, e nwere akuko odinala okpu etu o siri bia n'ala Igbo, ji di n'aha otutu ndi Igbo na-aza ma dirikwa n'ilu ndi Igbo, ji bu ihe omimi, ji bu nwoke, ji bu eze akuku ndi ozo ma burukwa naanị akuku a na-emere emume zuru Igbo niile onu ma ono n'ulo ma ono n'ije iji gosiputa ugwu na nsopuru a na-akwanyere ji di ka opuru iche di n'akuku ndi ozo.

Ndị Igbo kwesiri ina arusi oru ji ike iji dowe akuku a bu ji n'ogo di elu di ka ndi nna nna anyi ha si mee. O di mkpa na ezi nwaafọ Igbo bu nwoke ga-eji ji o koptara n'ubi ya eme emume iri ji ohuru. O bughi nke a zutara n'ahia. Site n'ime nke a, ndi ntorobia gamata n'ezie na nsopuru a na-enye ji abughi naanị ha ibughari mma iji yie ndi mmadu egwu ubochi emume iri ji ohuru kama o bu maka na ji bu isi nri ndi Igbo e ji irusi oru ike enweta.

Edensibja

Achebe, C. (1958). *Things fall apart*. London: Heinemann Educational Books.

Adibe, G. E. (2008). *Igbo mysticism: Power of Igbo traditional religion and society*. Onitsha: Arch Diocesan Secretariat.

Echeruo, M. J. C. (1979). *A matter of identify: Aha m efula, Ahiajoku Lecture*. Owerri: Ministry of Information and Culture.

Chukwu, H. C. (2015). *Iri ji n'ala Igbo. Languages and nation building: A festschrift in honour of Professor Evaristus Ogechi Anyaehie*. Enugu: Christ Best Publications.

Nzeako, J. U. T. (1979). *Omenala ndi Igbo*. Lagos: Longman Nigeria.

Ofofomata, C. E. (2012). *Omenala na odinala ndi Igbo*. Enugu: Format Publishers.

Oñukawa, M. C. (2014). Chineke As “God that creates”: A misinterpretation of a traditional Igbo concept. *The Eagle of Igbo Literature: A festschrift in Honour of Pof G.O. Onyekaonwu*. Anambra: Rex Charles & Pastrick.

Oñukawa, E. N. (2017). The ominous as a medium of communication in traditional Igbo society. PhD Thesis, Abia State University, Uturu.

Osuji, C. (2009). *Foundation of Igbo tradition and culture (revised edition)*. Owerri: Opinion Research and Communications.

Ubesie, T. U. (1987). *Odinala ndi Igbo*. Ibadan: University Press.

Ukazu, J. C. (2013). New yam festival in Oñuma, Oru East Local Government Area of Imo State. *International journal of African studies and education (Glofaseafrican)*. Jos: Chuksdee Productions. 1.1.